

INTERPELLATION TILL STATSRAÅD

Från Riksdagsförvaltningen
2025-11-18
Besvaras senast
2025-12-02

Till arbetsmarknadsminister Johan Britz (L)

2025/26:166 Värnande av den svenska modellen

För att den svenska kollektivavtalsmodellen, där arbetsmarknadens parter förhandlar och tecknar avtal om arbetstagarnas löner och villkor, ska fungera krävs starka och självständiga fackförbund. Det är en av de viktigaste garantierna för att maktbalansen mellan arbetsgivare och arbetstagare inte ska rubbas.

På senare tid har fler och fler så kallade gula fack börjat sprida sig i Sverige, vilket bland annat tidningen Arbetsvärlden har rapporterat om (den 19 augusti 2025: "Nytt avtal med pinfärskt fack väcker frågor – 'Ett helt gult fack'"). En gul fackförening är en benämning på en fackförening som saknar oberoende från arbetsgivaren. När arbetsgivaren direkt eller indirekt styr en fackförening uppstår en djup konflikt mellan organisationens formella uppdrag och dess verkliga funktion. Det blir då otydligt vem fackföreningen faktiskt representerar i förhandlingarna.

Arbetsgivare inom gigsektorn har påbörjat processer att starta egna fackföreningar. Tidigare har Blå-Gul fackförening, en organisation som senare klargjordes vara ett exempel på en gul fackförening, legat i konflikt med Elektrikerförbundet. I Borås har fackföreningen Samverkan bildats under ledning av ett kommunalråd för Sverigedemokraterna, samtidigt som hans partikollega i kommunen är vd för det företag som Samverkan nu förhandlar med.

När strejkrätten inskränktes 2019 varnade experter för att det bland annat kunde medföra framväxt av gula fackföreningar. Vänsterpartiet delade denna farhåga och röstade nej till inskränkningarna. Vi kan nu konstatera att vi hade rätt. Gula fackföreningar är en realitet på svensk arbetsmarknad.

Från flera håll efterfrågas nu åtgärder som värnar den svenska modellen. Modellens funktion kan exempelvis säkerställas genom att begränsningarna i strejkrätten från 2019 rivs upp. Det skulle innebära att fackföreningar vars kollektivavtal hotas att undanträngas direkt eller indirekt av arbetsgivarkontrollerade gula fack kan vidta konfliktåtgärder för att säkerställa att de kollektivavtal man tecknar respekteras och tillämpas.

Med anledning av detta vill jag fråga arbetsmarknadsminister Johan Britz:

1. Anser ministern att vi har ett växande problem med gula fackföreningar?
2. Avser ministern att vidta åtgärder för att hantera utvecklingen med gula fackföreningar på svensk arbetsmarknad för att värna den svenska modellen?
3. Anser ministern att svensk lagstiftning behöver anpassas efter den nya utvecklingen med framväxandet av gula fackföreningar?

.....

Ciczie Weidby (V)

Överlämnas enligt uppdrag

Anna Aspegren